NOVICE
kmetijskih, obertnijskih in narodskih rečí.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII. V Ljubljani v sredo 9. augusta 1854. *List 63.*

Od kmetijskih učilnic.

(Konec.)

Ker se pa z majhnimi kmečkimi otroci ne more začeti kmetijski nauk, je očitno, da perva podlaga kmetijskih učilnic morajo biti navadne ljudske šole po deželi. Da se pa vjemajo s prihodnjimi kmetijskimi učilnicami in jim tako rekoč pot pripravljajo, je treba, da so ljudske šole po kmetih veliko drugač, kakor so dan današnji. V ljudske šole, res, da ne gré kmetijski nauk, ravno tako ne nauk v rokodelskih rečéh, — ali poduk v branju, pisanju in posebno v rajtanju bi mogel se veliko bolj ozirati na djanske potrebe, zavolj kterih kmečka mladost v šolo hodi; izgledi vsi, s kterimi se mnogoverstni nauki razjasnujejo, bi se vedno mogli obračati na vsakdanje življenje, v kterem si bo prihodnji šolarček kruh služil. Od tega praktičnega učenja so naše ljudske šole še dalječ. Fellenburg govorí o tem takole: Da otrok pazi na to, kar mu učitelj razlaga, ne smé biti, da bi bili izgledi in naloge teški in zviti, ampak djanski in resnični naj bojo, zakaj teške in zvite naloge niso za ničesa druzega, kakor da učitelj svojo vednost skazuje in dresúro nekterih bistroumniših učencov; za vse druge je pa to brez vsega prida — zgubljen čas. Lahko bi bilo cel šematizem šolskih izgledov za učitelja sostaviti, iz kterega bi se lahko za kmetijske opravila celega leta dajale učencom koristne naloge iz domačega gospodarstva. Tako bi se naučil kmečki fant dobro rajtati, in kar se je naučil, bi mu bilo tudi v djanski prid. Otroci bojo potem raji v šolo hodili in stariši jih bojo tudi raji v šolo pošiljali, ker bi se samí prepričali, da je to zares koristno otrokom, česar se učé, in da učitelji niso péto koló pri vozu, ktere le z nevoljo plačujejo. Učitelj bi bil tako prijatel otrok in prijatel vsih starišev, ki le iskrico dobre pameti imajo".

Kako žalostno je, da večidel naših kmetov si tudi naj navadniših natornih prikazkov razložiti ne zna in ne more! Kar je človeku naj bližeje: natora z njenimi vsakdanjimi prikazki, — zemlja, po kteri vsaki dan hodijo, — zrak, ki ga vsak trenutek v-se dihajo: vse to je našim kmetom neznano in vendar bi jim tako potrebno bilo vediti! Šolarji se učé od ptujih, daljnih dežel in ljudstev, od ptujih žival in rastlin, česar kmalo pozabijo, — kar pa jim je naj bližje, česar potrebujejo vsaki dan, od tega pa ne vejo nič. Od tod pride, da kmetje ne razumejo natornih postav, po kterih kaka reč vrè, se kisa, gnjije, gorí itd., in vendar bi bilo vse to tako potrebno za kmeta, naj je vinorejec ali živinorejec ali navaden kmetovavec.

Tudi na dekleta, in česar one potrebujejo v vsakdanjem življenju, bi se moglo bolj gledati. Podúk ženskega spola — pravi dr. Schmitthener je skor skoz in skoz napčen. Tudi kmečke dekleta morajo v šoli vsih tistih nepotrebnih oblik se učiti, ki niso za njih prihodnji stan. Nič pa se jim ne pové od tega, kar bo prihodnja gospodinja vediti mogla, da bo zapopadla opravila v kuhinji, v mlečnici, na zelniku itd. Ko bi se jim le enmalo razlagalo, kaj je ogenj in kaj je gorkota: tisuč in tisuč dèrv bi se prihranilo vsako leto, ki se zdaj potratijo na ognjiših, ker napčno mislijo, da že velik ogenj mora biti, ako se pristavi troje loncov; plamen kuha — mislijo — ne pa gorkota! Če hočemo umno ljudstvo imeti, in po njem doseči sto in sto potrebnih poprav, moramo začeti v ljudskih šolah; v teh pa se ne smé misliti, da branje, pisanje in rajtanje je edíni namen otročje izreje, ampak ta nauk je le pripomoček za dosego tistih vednost, zavolj kterih se brati, pisati in rajtati učimo".

Vsi učitelji, ki po kmetih otroke učé, bi mogli dobro poznati kmečko življenje in razmere njegove, in kadar bojo kmetje zapopadli dobiček začetnih šol, bojo kmalo zapopadli tudi korist kmetijskih učilnic. (Mitth. d. mähr. LWG.)

Gospodarske skušnje.

Kis ali jesih skušati.

Dobičkarija kazí kis na več viž. Ni ravno vsak ponarejeni jesih zdravju škodljiv, marsikteri pa je.

Jesih se dela iz vina, sadja, žita in krompirja, iz vinskega cveta in še druzih rečí.

Da je oster, se mu prilivajo rudninske kislíne, ki so dober kup in od kterih malo kapljic že veliko izdá; pridevajo se mu pa tudi španjski poper, turški poper, pehtranove koreníne in še druge.

Naj večkrat se priliva jesihu žvepljena kislína ali hudičevo olje. To se zvé lahko takole: v majhno skledico vlij enmalo jesiha in verzi enmalo v štupo zdrobljenega cukra va-nj (toliko kolikor ga na majhni konec noža gré); skledico postavi na lonec, ki je na pol z vodo napolnjen, in vse to na vročo peč. Kadar se je jesih skadil pa ostane čern ostanek kakor oglje, je to znamnje, da je hudičevo olje primešano jesihu. Če je bil jesih s kako rečjo pobarvan, je ostanek rumen ali rujav, to pa ni hudičevo olje.

S hudičevim oljem ponarejeni jesih ni zdrav, ako se dolgo vživa, posebno pa škodje zobćm, ktere razjé in sčasoma černe naredí.

Če pa ima jesih svojo moč od ostrih rastlin in korenin, se lahko to spozna, ker po takem jesihu človeka žnablji pekó ali celó cele usta.

Težje je pa razločiti, če je vinskemu jesihu primešan kak drug jesih. Če mu je primešan sadji jesih, se peni in gomzí, ako se na ktero reč vlije; oljarski jesih pa se razodeva po svojem okusu in duhu.

Zgodovinski ozir

na razvitje močí in vpešanje ozmanskega (turškega) carstva v Europi do današnjih časov in do dosedanje orientaljske vojske.

(Dalje.)

Doživela je tedaj sramoto Europa, da ji je bila velika lepa deržava kos za kosom vzeta in trinožnemu Izlamu v last dana! Kako bi bilo zamoglo pri žalostnem stanju tedajne Europe pač drugači biti: kralji bojevali so se zoper kralja ali zavoljo nasledstva vladarstvenega ali pa si razširiti svoje meje; delali so drugi velikaši ravno tako, in zdihovale so ljudstva pod dvojno stísko sužnosti in nadlog, dokler se spuntale niso in si prizadevale silni jarm si otresti. Vojska Gvelfov in Gibilinov stiskala je skoraj 300 let Nemško in Zgornjo-laško; nikjer ni bilo mirú in edinosti, — povsod sovraštvo in razpor. Učenosti in umetnosti bežale so v samostane zakopat se v spanje mertvaško; komaj da so Medicei v Firencu za nje nekoliko skerbeli. Le neodvisna, mogočna in bogata ljudovlada beneška bila je edina podpora keršanstvu zoper silo Izlama, ki ni bil tako močen sam po sebi, ampak zavolj razpertije sveta.

Brez overe širili so Muhamed II. in njegova naslednika Bajezid II. in Selim I. turško deržavo, od Save in Donave v Europi do kaspiškega morja in perziškega zaliva v Azii, in do mejnikov afrikanske puščave. Ko je pa Soliman I., najmogočniši turški car, po pridobitvi Egipta, Korasana, Arabie in severnega afrikanskega primorja do Tripolis-a, deržavo v Azii in Afriki naj bolj razširil, oberne zopet svojo armado zoper Europo.

Vzroka za vojsko bilo ni treba; kar je on, naj mogočniši vladar treh delov sveta, le zapovedal, ubogali so, in po ukazu Korana, meč zoper nevernike vedno sukati, se morala je vojska iznova pričeti.

Hipoma prispè Soliman s strašno vojsko pred Beligrad, vzame ga, in Turki se navalé v Srem, na Horvaško in Ogersko. Urno skliče mladi ogerski kralj Ludevik II. svojo armado, pa Soliman ga zagrabi; Ludevik II., nadškof v Tamori in 20.000 Ogrov obleží na bojnem polji pri Mohaču v letu 1526 in polomesec vladal je skoraj poldrugo stoletje od Bude doli po celi deželi. Tako bali so se sedaj Turka po Europi in tako opešali so keršanski vladarji, da nemški cesar Karl V., Franc I. kralj francoski, ogerski in češki kralj Ferdinand, poljski kralj Sigismund, in samovladar Rusije Vazilej Ivanovič, poslali so skupej poslance do Solimana, prav ponižno mirú prosit.

Pač drugačno je bilo obnašanje teh poslancev, kakor tisto, ktero smo današnje dní doživeli. Sultan sam poslancev sprejeti hotel ni, ampak keršanski grofi, svetovavci in gospodi prositi so morali, da bi jih veliki vezir Ibrahim sprejel, ki jih je še le potem, ko so sedem ur čakali, v predizbo pustil. Tù so morali poslanci v eni versti s pripognjeno glavo pri vratih stati, v tem, ko je mogočni vezir tobak pil in na mehkih blazinah počival. Komaj začne cesarski poslanec govoriti, mu Ibrahim v besedo seže rekoč: „Ne tožite nas zavolj žalitve mirú, ampak sramujte se sami pred svetom lastnih prepirov in vojsk, o vi kristjani! In preden pridete mojega slavnega gospoda, velicega in srečnega sultana Solimana, kterega naj Bog obvarje! miru prosit, storite mir med sabo in dajte eden druzemu dežele in zlato nazaj, ki ste ga obropali sebi in pa papežu“.

Nato odpeljejo poslance in reče se jim, da morajo bolj ugodnega časa čakati, ako hočejo sultana viditi.

Čez osem dní pustí jih sultan pred-se; — vsacega sta peljala dva evnuha ali stražnika kakor jetnika pod pasho pred Solimana, pred kterim se je moral vsak večkrat do tal pripogniti. Potem so mu smeli še le obleko in nogo kušniti. Nato ostro govoril jim je Soliman in karal jih britko. Razdražen je bil, da Karl V. podstopi se cesarja in kralja imenovati. „Na zemlji je le eden cesar, in ta sem jaz“ — reče Sultan. „Tudi se tvega Karl imenovati kralja jeruzalemskega; ali ne vé, da jez sem vladar in kralj v Jeruzalemu? Ravno tako brat Karla, Ferdinand, poveljnik Dunaja, se imenuje kralja ogerskega in českega, akoravno mora vediti, da ste te deželi moje. Kako se zamore nju kralja imenovati, ko dal mu nisem dežel?! Franc nasproti, ki se le kralja francoskega imenuje, naj ostane ondi — da bo polomesec Francosko razsvetlil — ker leží unkraj solčnega zahoda. Vi drugi, ki le mirú prosite, dam vam ga; ne na sedem, ampak na sedemsto let, ako ga sami ne spodkopljete. Sultan bode prijatel svojih prijatlov in sovražnik svojih sovražnikov!“

S tem bili so poslanci zopet odpeljani, in niso nič dosegli.

Ko cesarski poslanec prosi, da bi se pogovori zapisali, zaverne mu véliki vezir: „to mar je le meni in mojemu gospódu; mi bomo vladarjem povedali, kaj odločili smo vsacemu!“

Tako obnašali so se poslanci pred tri sto leti, ob času silne močí Turkov in slabosti keršanskih vlad, ki trepetale so v prahu pred Turkom! Od teh časov, hvala Bogu! spremenilo se je mnogo; bomo vidili kako in s čigavo pomočjo.

Čez sto let terpela je med tem sila turška in ravno toliko časa je bilo treba, da se vlegel je strah med kristjani. Ime Turka bilo je strašilo mlademu in staremu, in ko se prikazala je repata zvezda v letu 1566, vpilo je vražno ljudstvo po Europi, da to je znamnje turške šibe.

Da so dosegli Turki tako visokost, bila je kriva neizrečena slabost europejskih deržav. Ker pa so Turki povsod vse razdjali in niso skerbeli za ohranjenje in blagor podjarmljenih dežel, je moralo začeti v kratkem vse razpadati, in ko nehal je meč razsajati, moralo se je kmalo pokazati, da je turška deržava votla in puhla.

Pod Solimanom je moč Sultanov dospela naj višjo stopnjo. Že pod njegovima naslednikoma, Selimom II. in Muradom IV. se kazal je razpad Turčije. Ošabna in neskerbna v svoji domišlíi vživala sta vse slasti življenja in svojo moč zapravljala na sto viž. Nemir in ustaje v deželah, razpori in kovarstva ministrov in druzih pervakov in razpori za cesarski prestol podkopali so cesarsko rodovino; — po mnogih posamnih bojih dvignil se je sčasoma zaúp poprej boječih velikih deržav.

Možje kakor vojvoda Karl Lotrinški, mejni badenski grof Ludevik in poljski kralj Ivan Sobieski, potem hrabri austrianski vojskovodji Montekukuli, grof Vetereani in Heister in pred vsimi žlahni vitez Eugen savojarski tepli so Turke v hudih bitvah, spoznavavši svojo lastno moč, in tako morala je slednjič oblediti luna pred novovstalim križem.

Žugale so sicer večkrat še divje čete; dvakrat prispele so do Dunaja; pervikrat v letu 1529, mejni grof Ludevik badenški jih pa kmalo odpodil je; al v drugo, v letu 1683, bila je stiska velika. Od 10. julia do 12. septembra bil je Dunaj v naj večji nevarnosti in šestdeset dní upiralo se je le malo vojakov brezštevilnim turškim četam. Že globoko v mesto so podkope napravili Turki, mesto tako vzeti, ker ponovili so od zunaj štirindvajsetkrat zastonj naskok. Neki pek čul je glasove ponoči pod zemljo, kar povedal je naglo. Tako odvernili so nevarnost in mnogo Turkov končali v podkopih. Sedaj jim pride pomoč.

12. septembra odprejo Dunajčani pomočni vojskí vrata. Vse se je mahoma obernilo, ko bi bil mignil. Pakarny, Ostrogon, Višegrad, Buda, Stolni Beligrad, Mohač in Salankamen bili so groza Turkom in Sava in Do-

nova bila je zopet meja proti Turčii. Vendar Sultan Mustafa, posledniji močni vladar, pripelje še enkrat armado na Ogersko in cesar Leopold I. pokliče še enkrat Eugena v pomoč. Prišel je, in pri Centi 11. septembra 1699 potolkel je celo turško armado popolnoma — in zdaj, pervikrat, tirjali so pogodbe pomirja kristjani od Turkov. (Konec sledí.)

Ozir po svetu.

Potopisne čertice iz Petrograda.

(Dalje.)

Življenje v Petrogradu je tedej pozimi en dan tako kakor drugi, naj sneg ali dež gré, naj zmerzuje ali južno vreme nastaja. Dan za dnevom pokajo brezove derva v pečéh, naj je mraz silen ali ne, in dan za dnevom derčé sení po ulicah, neprenehoma se kuri v izbah po ulicah, kamor se revni ljudjé gret hodijo. Ravno tako se tudi na ulicah blizo gledišč dostikrat kuri, kjer se kočjaži in drugi ljudjé ogreti zamorejo. Le v neizrečeno hudem mrazu je, kakor povsod, tudi tukaj vse drugač. Če se sliši: „gorkomér je padel na 20 stopinj“, začnó Petrogradčani glave kviško vzdigovati, po gorkoméru gledati in stopinje šteti. Pri 23 do 24 stopnjah mraza morajo policijski služabniki čuti, oficirji pa noč in dan na nogah biti in paziti, da kdo stražnikov in bučnikov ne zaspí, in tistega, kterega spaje narajmajo brez vsega usmiljenja kaznujejo, zakaj gorjé tistemu, kterega v tem času zaspanec premaga, — gotovo se nikdar več zbudil ne bode. Pri 25. stopnji mraza prenehajo gledišča, ker ga ne morejo ne igravci ne kočjaži prenesti. Pešci letajo ob takem času po Petrogradu, kakor da bi imeli Bog vé kakošne opravila, nagloma semtertje; sení pa, ktere vedno urno ferčé, derčé sedaj po cvilečem snegu, da se za njimi kadí. Jez ne vém, od kod to pride, da v Petrogradu 20 stopinj mraza veliko več zdá, kakor pri nas. Ni ga človeka viditi s prostim obrazom na ulicah; ampak vsak, kdor mora iz hiše iti, si potegne kožuh čez glavo. Ob nos, ušesa ali očí priti, ni kaj majhna reč, in če se zmerzlina na omenjenih delih obraza le količkaj občuti, se morajo berž poribati, sicer človek ob nje pride. Dostikrat se sliši, da potnik na ulicah koga, ki ga sreča, tako le ogovorí: „Očka, vaš nos!“ ter mu ga urno s snegom pomane. Z očmí ni toliko opraviti, zato ker jim trepavnice pogostoma zamerznejo. In marsikdo buti z zamerznjenimi očmi proti kakim hišnim vratam, ter poprosi, da bi ga va-njo vzeli, dokler se mu pogled otaja.

Mraz v Petrogradu je veliko hujši, kakor pri nas, pa tudi Petrogradčani ga, kakor vse severne ljudstva tudi bolj občutijo, kakor druge ljudstva. Vsi ptujci, kakor tudi Italiani, Španjci in Francozi so veliko bolj prederzni in manj mehkužni od Petrogradčanov. Rokovice nosimo pri nas zastran lišpa, na Rusovskem jih mora vsak imeti, da ga grejejo, še celó kmeta pri drevésu ne boš narajmal brez njih. Tukaj so ljudjé zapaženi s pasovi, kožuhi, suknom in drugo kosmato odejo, kar se pri nas le poredkoma vidi.

Kar rusovske pečí zadene, so tako popolnoma narejene, da si ljudjé nič boljših izmisliti nemorejo. Iz kahel so sostavljene, po kterih se gorkota dolgo gori in doli vije tako, da dostikrat dolgost od 100 čevljev preseže, preden se v dimnik zgubí. Ako se ravno rusovska peč memo naše železne, ki je v enem hipu razbeljena, prav počasi razgreje, ostane pa veliko delj gorka od naše; če se le enkrat dobro zapali, ostane celi dan vroča. V Petrogradu kurijo večidel le z brezovim lesom, ker je nar bolj po ceni, in brezovo oglje tudi delj časa terpí, kakor pa jelovo. In ravno dobro ogelje storí, da so rusovske pečí tolike koristi za gorkoto. Ce pri nas le plamen kuri, dajo na Rusovskem derva v pečéh zgoréti, in če brezova debla tudi pokajo, da je kaj, vendar niso njih pečí od samega plamena razgrete. Potem še le, ko mesteje z „juško“ (železno plošo) dobro zaprejo, začne gorkota od pečí po izbi puhteti. Rusi vejo s kurjavo svojih pečí prav umno v caker hoditi. Kleš in lopate ne poznajo pri kurjavi; nobenega druzega orodja nimajo, kakor edino dolgo železno krivljo, s ktero oglje vedno obračajo, mešajo, drobijo in ostale glavné k sebi pograbijo, da se bolj unamejo in več vročine dajo. V vsaki veliki hiši imajo po enega ali pa po dva kurjača, ki nima celi dan nič druzega opraviti, kakor pečí oskerbovati, derva nositi in za kurjavo pripravljati. Da imajo ljudje zjutraj pri zajterku že gorke izbe, jim morajo pečí že pred dném zakurjene biti. Po navadi si pripravi kurjač že pred ta večer vse, kar za kurjavo potrebujejo; brezovih derv naloží v peč, da se posušé in jih zjutrej z borovjem ali smerečjem podneti, ki jamejo kmali puhteti.

Lahko si po tem takem mislimo, koliko tudi prosto ljudstvo na Rusovskem pečí obrajta. One so jim od vsega naj koristniše mašine, v kterih kuhajo, kurijo in pečejo. Okrog pečí imajo klopí kakor pri nas, kjer se Rusi radi sedé pri peči grejejo, posebno ker severne ljudstva gorkoto in vse kar se ž njo veže, ravno tako čislajo, kakor počitek in spanje. Veliko majhnih globin in luknjic je v peč vdelanih, kamor devajo veliko svojih rečí sušit, po nji obešajo mokre nogovice in razne druge oblačila. Po pečéh imajo tudi postelje napravljene, kamor hodijo v kožuhih zaviti radi in pogostoma polégat.

(Dalje sledí.)

Cajnica mnogoverstnih novíc.

— Koran in ravnopravnost kristjanov na Turškem. — Od bosniške meje se je pisalo v „Agram. Zeit.“ unidan sledeče, kar nam priča, da tudi koran Turkov se da vleči na dve strani: Iz Carigrada je prišel v Bosno te dní neki Effendi iz verste Ulemov. Med drugim nanese beseda, da se začnemo pogovarjati od ravnopravnosti kristjanov, in ko Turčinu jez rečem, da to ne more biti, da bi kadaj kristjani na Turškem ravno tiste pravíce vživali kot Turki sami, ker je koran zoper to, — mi Effendi odgovorí: da ravno koran ravnopravnost zapoveduje. Ko vidi, da sem neveren Tomaž, mi začne iz korana to dokazovati, rekoč: V koranu govori profet Mahomed takole: „Jez sem s sinom Marije pervi med človeki; mi smo otroci enega očeta in med menoj in Jezusom ni nobenega profeta“. „V tem“ — mi reče Effendi — „spozna Mahomed, da kakor on je tudi Jezus od Boga poslan, in da tudi njegova vera je božja vera, potem takem je tedaj izrečeno, da tisti, ki na Kristusa verjejo, imajo ravno take pravíce kakor tisti, ki verjejo na Mahomeda“. To je poterjeno tudi na neki drugi strani korana — govorí Effendi na dalje — kjer je govorjenje od poslednje sodbe; tam stojí: „Glas sodbe bo klical: Vsako ljudstvo naj gré za Bogom, ki ga je molilo, in one bojo gospod Boga na sodni dan gledale od obličja do obličja; tisti pa, ki zraven Boga še malike molijo, bojo pahnjeni v večen ogenj“. Effendi mi dokazuje, da pod neverniki, zoper ktere so poslednje strašne besede obernjene, Mahomed ni zapopadel spoznovavcev Kristusove vere, ki je sin Marije, ampak malikovavce“.

Tako je razkladal Turčin nam ravnopravnost kristjanov po koranu. Čuda je le to, da Turki dosihmal niso korana razumeli tako!

Novičar iz austrianskih krajev.

Iz Ljubljane. Zahvalno pismo Njih c. k. apost. veličanstva o zadevah poslednje nabere vojaških novincov, ki smo ga v zadnjem listu omenili, se od besede do besede takole glasí:

Dragi baron Bach! Iz naznanil, ki so Mi bile predložene zastran izpeljave, ktero sem bil pismeno 15. dan maja t. l. zavoljo nabere 95.000 vojaških novincov ukazal, sem s posebno zadovoljnostjo zvedil, da je ljudstvo po vsih krajih Mojega cesarstva s hvalevredno pripravnostjo in resnično vdanostjo dopolnilo, kar je zavolj sila važnih okoljšin treba bilo ukazati; vradnije pa, ki so se s to izpeljavo pečale, so z marljivostjo in urnostjo doveršile svoje naloge.

To Mi je nov dokaz udanosti in pokoršine Mojih zvestih podložnikov, in serce Mi veleva, da jim zato Svojo popolno zadovoljnost in živo hvaležnost razodenem.

Torej Vam naročim, to Moje lastnoročno pismo sploh na znanje dati.

Dunaj 28. julia 1854. Franc Jožef l./r.

Iz Ljubljane. Po navadi je dalo c. k. vodstvo gimnazijalnih, pa tudi c. k. vodstvo realnih šol konec leta letopis (Jahresbericht) na svetlo, v kterem se razglasujejo mnogotere šolske zadeve. Zraven tega je natisnjen vsako leto še poseben poučen sostavek, ki ga spisuje ali vodja ali kak učenik.

V letopisu gimnazialnem beremo letos od gosp. prof. dr. Mitteis-a spisano razlago meteorologičnih rajd („über meteorologische Linien"), po kterih se kraji in dežele, ki imajo enako podnebje in gorkotne in vremenske rezmere, vsakemu umevno pred očí stavljajo. Iz tega vidimo, da po 13letnih skušnjah je srednja gorkota v Ljubljani nekaj čez 8 stopinj po Romirjevem gorkomeru (+ 8. 4° R.), spomladi namreč čez 7 stop. (+ 7. 2° R.), poleti čez 15 stop. (+ 15. 7° R.), jeseni čez 8 stop. (+ 8. 9° R.), pozimi pa čez 2 stop. (+ 2. 6° R.) Ker je tedaj poleti gorkota precej velika, pozimi pa mraz ne prevelik, zamore na ljublj. polji vse dobro rasti. Laški sadeži scer pod milim nebom ne morejo pleniti, ker taki potrebujejo 10 do 18 stopinj srednje gorkote, vendar zamore že žlahni kostanj (marún) se dobro obnašati, ki le enmalo čez 7 stop. srednje gorkote potrebuje. Za vse žlahno sadje in žita pa je gorkote dovelj in tudi terta bi utegnila grojzdje dobro zoriti, ker vino srednje gorkote čez leto le $7\frac{1}{2}$° R. in 14.4° R. srednje poletinske gorkote potrebuje, ako bi v Ljubljani toliko megle ne bilo, ktera ovéra sončne žarke, da ne morejo dovelj prekuhati sladkora v grojzdih. Ker je tudi vlažnosti dovelj v Ljubljani, tudi ta veliko primore rastlinju.

V letopisu realnih šol z veseljem nahajamo življenjopis našega rojaka barona Vega-ta, ki zavolj njegove učenosti sloví po celem svetu, in, čeravno sin revnih kmečkih starišev iz Zagoríce Moravške fare, jo je bil tako delječ prinesel, da je bil oberstlajtnant v topničarskem polku, poslavljen z imenitnim viteškim redom Marije Terezije in povzdignjen v žlahni stan barona. Vse to je dosegel borni „Vehovčev Juri" iz Zagorice le s svojo bistroumno glavíco in po svojih lastnih zaslugah. S takim rojakom se smé domovina naša pač ponašati, in ker je svetu premalo znano, da je Vega bil Krajnec, in ker v resnici zasluži, da se mu postavi v domovini njegovi spominek, je po nasvetu častitega pisatelja tega življenjopisa, vodja realnih šol gospoda Peternela, zares zadnji čas, da ne odlašamo dalje te dolžnosti do sebe in do rajncega; ampak da mu — ker je ravno letos sto let po njegovem rojstvu preteklo — napravimo spodoben spominek, ki bi naj bolje stal poleg železnice pri kolodvoru na Lazah — blizo njegove domačije in na mestu, kjer je začel svoj višji poklic. Tù se bojo spomnili njega domači in ptujci, ki se bojo memo vozili. Naj bi gosp. vodja, ki je to blago misel iznova sprožil, se lotil tega početja, h kteremu bo gotovo vsak domorodec z veseljem pripomogel!

Novičar iz mnogih krajev.

Do 5. tege mesca je bilo že 300 milionov za deržavni zajém podpisanih, med temi je tudi romarska cerkev v Marija-Celju z 12.000 fl. — Po ukazu ministerskem se ima na colnijah razun colníne tudi plačilo za vago, pečate in cedulje v srebru odrajtovati. — Konec unega mesca se je tertja bolezen po južnih Tirolih zlo razširila; vsi pomočki, jo ustaviti, niso pomagali nič. — Zavolj zmiraj huje goveje kuge v Valahíi je austrianska vlada ukazala vlaško mejo goveji živini zopet popolnoma zapreti. — Rusovska armada je 1. dan t. m. zjutraj ob štirih Bukurešt zapustila. Ko se je 31. julia vojskovodja Goršakov od zbranih Boljarjev poslovil, se je zahvalil za sprejém rusovske armade (lansko leto ravno ob tem času), je priporočal 30 hudo bolnih, ki jih je tù popustiti mogel, in je rekel, da le vojska tako nanaša, da zapustí Valahijo, kamor se bo morebiti spet vernil pred kakor kdo misli. Knez Kantakuzeno je berž kot namestnik poprejšnega domačega kneza Stirbey-a začasno vladarstvo prevzel in od Omer-pašata pismo prejel, naj v mestu preskerbí za 12.000 vojakov stanišč in živeža, za 20.000 pa, ki bojo zunaj mesta pod milim nebom ostali, kruha in mesa. Zraven tega je dal po celi deželi razglasiti, da Turki na vlaški zemlji ne bojo vojske začeli z Rusi, da se tedaj nimajo bati vojskinih nadlog. Turška armada maršira od 3 strani naprej: od Kalugerene, Rusevede in Oltenice; do 1. t. m. je je bilo v vsem okoli 80.000 mož na vlaški zemlji; posamne čete so že ponoči od 1. do 2. tega mesca bile le 3 ure od Bukurešta. — Iz Oršove od 29. julia se piše, da poleg erdeljske meje že nekoliko dní ne stojí nič rusovske armade, ktera hitro maršira v Rimnik, 10 milj spod Fokšana, kjer se bo zbrala v velikem taborišču. Zadnje dní preteklega mesca je razglasila turška vlada ukaz, po kterem morajo vsi za orožje pripravni moški na vojsko iti; tudi francoski in angleški vojskovodji terjajo še več vojakov. Tim večjim vojskinim pripravam nasproti pa je pruska vlada ukazala ustaviti nakupovanje vojaških konj. — Iz Odese se sliši od 31. julia, da so iz Sebastopola že vidili angleško-francoske barke z mnogimi ladjami za transport angleške, francoske in turške armade, ki ima Krimeo in Sebastopol napasti z 80—100.000 vojaki. — 2. dan t. m. je začelo 12 vojnih angleško-francoskih bark streljati na Degerby, ki so v 7 urah vzele to terdnjavo. Da bi bile pa zedinjene barke že tudi Bomarsund v svojo pest dobile, ni res. — Kolera razsaja v Galipoli, Varni in Smirni hudo in naj huje med Francozi. — Maršal Espartero je s tako slovesnostjo v Madridu sprejeman bil, kakoršne nihče ne pomni. Tudi O' Donela so tisti dan željno pričakovali. Kraljica je razglasiti dala nagovor na španjsko ljudstvo, v kterem obžaluje, da so jo slabi svetovavci zapeljali, da ni slišala resnice in potréb svojega ljudstva; zdaj pa, ko je zvedila resnico, mora vse drugaći biti, da se ljubezen in zaupanje spet verne v serca vsih.

Pogovor vredništva. Verli podpornik našega slovstva gosp. Jakob Volčić iz Veprinaca so nam za slovnik naznanili nemški poslovici: „Wem Gott gibt ein Amt" &c. močno podobno slovensko, ki so jo večkrat od starih Veprinčanov čuli in se takole glasí: „Kemu Bog da moć, mu da i pomoć". Hvala lepa za lepo drobtinčico!

Odgovorni vrednik: *Dr. Janez Bleiweis.* — Natiskar in založnik: *Jožef Blaznik.*